

El Sindicat Musical de Granollers i sa Comarca (1922-1944)

Francesc Sala i Pascual

7

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

Resum: La història del Sindicat Musical de Granollers i sa Comarca s'emmarca en moments de revifalla cultural a Catalunya, amb la generació d'un entramat d'entitats, corals, orfeons, escoles i orquestres que promovien la música com a element de creixement personal i de transformació col·lectiva. A Granollers, aquest petit ecosistema donà vida a l'Associació de Música de Granollers (1920), el Sindicat Musical de Granollers i sa Comarca (1922), el Foment de la Sardana (1925), l'Escola Municipal de Música (1928) o el Jazz-Club (1935), a banda de múltiples orquestres i entitats. Aquesta ponència narra la història del Sindicat Musical, en què una colla de músics s'esforcen a reivindicar l'ofici i combatre la seva accentuada precarietat laboral, però també per adaptar-se als canvis de la societat de la seva època, fins que l'arribada del franquisme i l'exili tallaren el fil musical que teixí el lema de «Granollers, terra de músics!».

Paraules clau: música, cultura, sindicalisme, Granollers.

Abstract: The history of the Granollers musical trade union (Sindicat Musical de Granollers i sa Comarca) is part of the cultural awakening in Catalonia in the early 20th century, with the creation of a network of organizations, choirs, schools and orchestras that promoted music as an element of personal growth and collective transformation. In Granollers, this small ecosystem gave life to the Music Association of Granollers (1920), the Granollers musical trade union (1922), the Foment de la Sardana (1925), the Municipal School of Music (1928) or the Jazz Club (1935), apart from multiple orchestras and organizations. This article presents the history of the Granollers musical trade union, in which a group of musicians strive to defend their profession and fight against its accentuated job insecurity, but also to adapt to the changes in the society of their time, until Franco's dictatorship and exile cut the musical thread that wove the motto «Granollers, land of musicians!».

Keywords: music, culture, trade unions, Granollers.

Data de recepció: 15 gener 2023; versió definitiva: 15 febrer 2023.

DOI: <https://doi.org/10.34810/ponenciesn27id412597>

1. Introducció

Aquest treball sobre el Sindicat Musical de Granollers i sa Comarca (en endavant, SMGC) pretén explicar com els músics s'organitzaren per defensar els seus drets, les dificultats de la vida quotidiana dels músics d'aquells anys i els seus esforços per tal de viure dignament de l'ofici que els agradava i del qual aspiraven a viure.

8 La informació s'ha extret sobretot del Fons Caixa de Pensions del Sindicat Musical de Granollers i sa comarca, generat a partir d'una donació a l'Arxiu Municipal de Granollers de la família del músic Felicià Maresma. Aquest fons conté dos dels llibres d'actes de l'entitat, que, malauradament, només arriben fins al 1932 i deixen sense fonts oficials el període més actiu de l'SMGC, durant la República. També s'ha extret informació del Butlletí de l'SMGC i altra premsa escrita, que es pot consultar en línia; del Fons d'Associacions de l'Arxiu de la Delegació del Govern espanyol a Catalunya, on es troba l'expedient que conté notes, comunicacions, estatuts i informes de l'entitat; d'entrevistes, així com de diversos llibres, treballs, ponències i tesis de memòria local sobre música i sobre Granollers, entre els quals cal ressaltar els treballs d'Esteve Ferrer, Enric Pey i Josep Laredo. No es conserven, però, arxius sonors, que posarien la banda sonora a la història del Sindicat.

El naixement del Sindicat s'ha d'emmarcar en un temps i lloc ben definits. A l'inici dels anys 1920, tant des del punt de vista cultural com del reconeixement de drets laborals, a Catalunya hi ha una intensa transformació en tots els àmbits, i Granollers estava fent el pas de vila a ciutat. Es consolida la industrialització del Vallès, amb l'electricitat i els anys previs de la Guerra Europea, molt favorables per a l'economia catalana. Apareixen les primeres indústries modernes, amb protagonisme del tèxtil, que acompanyarien també la transformació del sector agrari. Eren moments en què la influència del mercat granollerí sobrepassava els límits de la comarca.

Un conjunt de canvis van modificant el perfil sociològic dels granollerins i granollerines. El salt qualitatiu es produeix a partir de la segona dècada del segle XX i reflecteix un dinamisme sorprenent, amb la creació d'entitats de tot tipus —econòmiques, socials, culturals, educatives, religioses...— a la ciutat;¹ amb les entitats d'esbarjo guanyant protagonisme, com la Societat Coral Amics de la Unió (1877), el Casino (1878), el Centre Catòlic (1886), la Unió Liberal (1887), l'Alhambra (1892), la Sala Edison de Cinema (1906), i més endavant, l'Orfeó Granollerí (1918), l'Associació de Música de Granollers (1920), el Sindicat Musical de Granollers i sa Comarca (1922), el Foment

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

¹ Segons el Fons d'Associacions de l'Arxiu de la Delegación del Gobierno a Catalunya (ADGC), es registraren 25 noves entitats granollerines entre 1910 i 1919, 17 entre 1920 i 1929, i 25 entre 1930 i 1936.

de la Sardana (1925), l'Escola Municipal de Música (1928) o el Jazz-Club (1935). I amb un joc polític que imposava el sistema d'alternança entre partits conservadors i liberals, sotmès al caciquisme que, a la ciutat, prenia forma d'alcaldia dels germans Torras i Villà, Francesc (1916-1917) i Paulí (1920-1922, 1927-1930).

Per entendre el sentit d'existir del sindicat, cal tenir present com es vivia i es feia la música abans de la creació de l'SMGC, quan el creixement de la professió no evitava la precarietat i la incertesa en què vivien els músics. Després de la darrera guerra carlina, al darrer terç del segle XIX, i amb el naixement d'entitats de pensament i d'esbarjo, la ciutat s'omple d'orquestreres, societats, festes populars i espais d'exhibició.² Els sants de barri o les sardanes foren l'origen tant de l'obertura de noves places al poble, com de la creació de cobles que anirien transformant-se en orquestreres, a mesura que ampliaven repertori i visions. Amb tot això, sembla que el lema original de «Granollers, terra de músics!», impulsat per Amador Garrell i Alsina, derivaria del lema federal de «Granollers, terra de llibertat!».³

El segle XX s'iniciaria amb un reguitzell de conjunts, cobles i orquestreres, reconegudes Vallès enllà:⁴ La Moderna, Sendras, Els Agustins, La Catalana... Comptant amb aquestes formacions, es pot parlar de l'impuls, tant públic com privat, d'un ecosistema musical local, amb una entitat com l'Associació de Música de Granollers (1920), que difon la música portant a la ciutat figures de primer nivell en gira, i que crearia també una orquestra; una altra que defensava els drets dels músics i en promovia la professió, com l'SMGC (1922), i una tercera entitat dedicada a formar joves que volien iniciar-se en l'estudi de la música, com seria l'Escola de Música de Granollers (1928). A la ciutat, en aquells anys la Mancomunitat havia donat suport i impulsat iniciatives locals d'àmbit educatiu i cultural, com l'Escola del Treball (1922) o la Biblioteca Francesc Tarafa, que s'inauguraria finalment el 1926, tot i que la iniciativa partia dels concursos efectuats per la Mancomunitat.⁵

² La tesi doctoral d'Anna Costal (2014) exposa el vessant popular i innovador de les sardanes a mitjan segle XIX respecte a les de l'Antic Règim, incorporant la reivindicació ideològica del republicanisme federal amb cançons revolucionàries i provocant aldarulls al crit de «Visca la República!». En viles com Figueres, permeteren urbanitzar espais a l'aire lliure i organitzar un teixit associatiu sòlid. No seria estrany pensar que a Granollers, ciutat liberal i sardanista, fos gaire diferent.

³ «Els vells federals diuen: *Granollers, terra de llibertat. I de músics, afegim nosaltres.*» Article sense signar, probablement d'Amador Garrell i Alsina, a *La Gralla* 08/05/1921, p. 2.

⁴ E. FERRER i CASAÑA (1995).

⁵ T. CASTELLÓ *et al.* (2001).

L'orquestra Els Agustins desfilant per la plaça de la Porxada durant un acte festiu. Fotografia: Tomàs Torrabadella i Fortuny, 1900-1904, AMGr.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

Ball a l'interior del teatre del Centre Catòlic, situat a la plaça de l'Església. Fotografia: Joan Guardia i Requesens, 1910, AMGr.

El cas granollerí no era un fet aïllat, sinó un fenomen generalitzat a tot el país. Així, quant a entitats de promoció de la música, el 1913 es crea a Barcelona l'Associació Música da Camera; el 1922, l'Associació de Música de Girona i la Lliga Nacional d'Associacions de Música de Catalunya, que arribà a tenir fins a divuit entitats associades a Mataró (1927), Vilanova i la Geltrú, Reus, Terrassa, Girona (1922), Vic, Lleida, Tortosa o Manresa, a més de Granollers (1920). Quant a sindicats musicals, el primer a crear-se fou el Sindicat Musical de Catalunya (1905), que actuà com a sindicat de Barcelona a partir del moment en què anaven apareixent altres sindicats territorials; el Sindicat d'Orquestres de la Província de Girona, amb dos moments fundacionals: a Figueres (1917) i posteriorment a Girona (1920). També es crearen sindicats musicals almenys a Sabadell, Tortosa (1929), Montblanc (1932), Mataró, Vilafranca... I també es constitueix la Federació de Sindicats Musicals de Catalunya. Tot aquest ventall d'institucions el podem definir com a noucentisme musical.⁶ Foren anys de revifalla cultural, que Jordi Castellanos definí com una actitud social nova que «intervé en la vida pública, en la política, i ho fa amb la voluntat de bastir una societat moderna, culta, liberal, etc., ben diferent de la societat conflictiva d'on ha nascut».⁷

Quant al marc laboral, cal tenir present que «les condicions de treball en un Granollers en plena transformació d'ençà del darrer terç del segle XIX no havien estat fàcils, i tampoc no ho foren al llarg del primer terç del segle XX ni durant la Segona República».⁸ Anys de reivindicacions, quan Barcelona i Catalunya bullien, i l'obrerisme, en forma de sindicats i partits polítics, no parava de créixer i els treballadors del camp i les fàbriques s'organitzaven i associaven. El 1919, amb la vaga de La Canadenca els sindicats mostraven la seva força de negociació, i aconseguien la jornada laboral màxima de vuit hores. És normal, doncs, que el sector musical, com farien tants d'altres, plantegés reivindicacions laborals fins aleshores impensables. Així, més enllà d'horaris i salaris, un dels motius de la creació de l'SMGC era el desemparament que tenia la professió de tot tipus d'assegurança. Veien que les reivindicacions sindicals en aquest sentit anirien per llarg, ja que l'Estat no considerava els músics com a obrers pel fet que no tenien jornal fix.⁹ Per això, el Sindicat nasqué com un projecte col·lectiu amb la voluntat de crear un sistema de protecció social per a ús específic dels músics.

⁶ X. CHAVARRIA (2013).

⁷ J. CASTELLANOS (1987).

⁸ J. GARRIGA i ANDREU (2003), p. 390.

⁹ El Sindicat de la província de Girona establí explícitament en els seus Estatuts del 1920 que és un «sindicat obrer». Vegeu L. BRUGUÉS (1998).

2. Primeres passes del Sindicat

El 7 de maig de 1922 apareix a *La Gralla* la primera notícia sobre l'SMGC: «Ha quedat constituït en aquesta ciutat un sindicat de professors músics, amb el nom de Sindicat Musical de Granollers i sa Comarca. Formen la junta directiva els senyors Josep Tapias,¹⁰ president; Carles Domènech, vicepresident; Francisco Vilaró, tresorer; I. Camprubí, Josep Maria Ruera i Francisco Salvadó, vocals, i Francisco Jané Boix, secretari.»¹¹

12

Els Estatuts de l'entitat, que porten data del 10 de maig, es presentaren al Govern Civil el 27 de maig. I, en el Llibre d'Actes, la primera acta té data del 12 de juny amb una reunió al bar de la Lluna de la plaça de Perpinyà, 6. Els Estatuts assenyalen que l'objecte de l'associació és «el mejoramiento material y moral» dels associats i, «cuando las circunstancias lo consientan, será completada mediante todo un sistema de previsión para los casos de invalidez, enfermedad, vejez, etc., así como pensiones a las viudas y a los huérfanos de los asociados»,¹² sense fer cap referència explícita a la professió musical.

En el capítol primer, s'especifica la possibilitat d'adherir-se, federar-se i col·laborar amb altres societats amb finalitats similars. Es tracta d'un fet rellevant, tant perquè alguns dels músics pertanyien prèviament al Sindicat de Músics de Catalunya —el de Barcelona—, com perquè el sistema de sindicació feia necessari col·laborar amb altres sindicats d'arreu, pensant a coordinar-se amb la Federació dels sindicats musicals de Catalunya. També s'estableix l'edició d'un butlletí mensual com a òrgan intern de l'entitat. Els socis es classificaven en numeraris, transeünts i protectors, tot i que en totes les actes només surten anomenats socis numeraris. L'estructura normativa del Sindicat s'estableix a partir de l'aprovació i actualització successiva d'un reglament intern, tarifes de preus,¹³ i sobretot del reglament de funcionament de la Caixa de Pensions, el gran objectiu de l'SMGC, que no s'aprovaria fins al final de l'any 1931.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

¹⁰ JOSEP TÀPIAS I CANAL (1899 – Esplugues de Llobregat, 1953) fou president de l'SMGC en diversos moments, entre 1922 i 1926, i organitzà l'estructura reglamentària i el funcionament inicial del Sindicat. Com a president va impulsar la Federació de Sindicats Musicals de Catalunya, i també participà en el Comitè Paritari interlocal de Comerç, Despatxos, Oficines i Banca. Durant la Guerra, també fou conseller del Sindicat Únic de la CNT-AIT. Professionalment, acabà treballant a la notaria de Felip Font i Torralbas, i políticament, també fou vicesecretari de la Lliga Regionalista de Granollers en els seus inicis. Com a violinista, havia format part del Quintet Barcelonès, amb el qual visqué el naufragi del vaixell *Princesa de Asturias*. Aleshores dirigia l'orquestra La Catalana, i pocs anys després protagonitzaria el conflicte per a mantenir el nom de l'orquestra. També dirigí l'Orquestrina i Jazzband Tapias.

¹¹ *La Gralla*, 07/05/1922.

¹² ADGC, Fons d'Associacions, Expedient 11164: *Estatutos del Sindicato Musical de Granollers y su Comarca*. Exempler escrit a mà de data 10/05/1922, presentat al Govern Civil de la Província de Barcelona el 27/05/1922.

¹³ Les tarifes de preus segueixen les Bases de treball i Tarifes aprovades pel Comitè Paritari d'Espectacles públics d'Empresaris i Professors d'Orquestra. He treballat amb les publicades en el Boletín Oficial de la Província de Barcelona, de data 28/06/1928, localitzades a l'ADGC. Tot i això, aquestes bases estaven aprovades, en versions prèvies, en dates anteriors a la creació de l'SMGC.

Si els Estatuts reflecteixen el funcionament ordinari de l'entitat, tota la resta de normes es focalitza en la contractació i el treball específic de músics i orquestres. Es tracta d'una reglamentació força detallada i restrictiva de les activitats permeses, que dona poder al Sindicat sobre tota l'activitat musical de l'àrea d'actuació —el Vallès Oriental— i que genera una estructura de control prou rellevant amb delegats del Sindicat a diverses poblacions de la comarca. Tot i no disposar del primer reglament de l'SMGC, per similitud amb altres sindicats i com reflecteix el document Bases de Treball i Tarifes de l'SMGC,¹⁴ s'intueix que els objectius marcats pel sindicat pretenen el reconeixement dels drets laborals dels músics i la millora, respecte i consideració de la professió musical. Per a això, s'establiren bases de treball i tarifes per a festes majors i similars, audicions de sardanes, sarsuela, cinema, varietats i revistes, gitanes, caramelles, tipologies d'orquestres... I es pretenia avançar en aspectes com definir i concretar en els contractes les feines a portar a terme, sous i horaris de treball i de descans, condicions d'actuació, o garanties contractuals i de cobrament.

De bon principi, l'activitat de la Junta Directiva és frenètica. En poques setmanes es fan reunions amb una intensitat inusual sobre aspectes laborals. Es porta a discussió la reglamentació i bases de treball per a la seva aprovació; s'encarrega un estudi per a la formació d'una caixa de socors, per a la invalidesa i de pensions;¹⁵ es discuteixen les tarifes locals¹⁶ i s'accepta formar part de la Federació d'Entitats i Corporacions Musicals de Catalunya.¹⁷

A partir de la segona reunió, s'acorda que totes les actes estiguin escrites en català: «Para toda la administración interior y relación tanto local como regional, se usará el lenguaje catalán por ser el más comprensible y expresivo para nuestras necesidades.»¹⁸ Aquest fet es mantindrà fins després del cop d'estat de Primo de Rivera, un any més tard.

La Gralla explica l'impacte inicial a la ciutat de la creació de l'SMGC: «Aquests dies són tema d'apassionats comentaris, entre els molts músics que hi ha a Granollers, les noves tarifes de preus que s'han de presentar a les empreses i societats, com a conseqüència dels acords presos en constituir-se el novell Sindicat Musical de Granollers i sa comarca.»¹⁹

¹⁴ Arxiu Municipal de Granollers, Fons Caixa de Pensions del Sindicat Musical de Granollers i sa Comarca (en endavant, AMGr, Fons CP SMGC): SMGC, Bases de Treball i Tarifes del Comitè Paritari Interlocal d'Espectacles Públics d'Empresaris i Professors d'Orquestra, Granollers, Impremta Garrell, 1936.

¹⁵ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 1bis, 17/06/1922.

¹⁶ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 5, 21/07/1922.

¹⁷ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 3, 11/07/1922.

¹⁸ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 2, 20/06/1922.

¹⁹ *La Gralla*, 23/07/1922.

L'orquestra La Catalana durant les festes dels Sants Metges, al carrer de Joan Prim. Fotografia: autor desconegut, 30/09/1922, AMGr.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

El repte més important de l'SMGC té a veure amb el que passa als músics en cas de malaltia o jubilació. La Memòria inicial per a la constitució d'una caixa de socors mutus i una capitalització per al retir proposa la creació d'una «Germandat dins nostra associació per el socors de malalts, accidents i invàlids». Es pretén, per una banda, imposar una quota mensual, que es començarà a cobrar a tots els socis, i per a la constitució de la capitalització, es proposa invertir-hi «l'ingrés de lo sobrant anual dels fondos socials d'administració; l'ingrés del sobrant de la Caixa de socors [...]; la recaudació d'uns tiquets que abonaran tots els socis numeraris de a 10 cèntims de pesseta per dia de treball, pagant-se com a mínim fins a 100 tiquets anuals; lo que se recaudi en Concerts o festivals organitzats al efecte; i de la recaudació d'una Secció que podrà organitzar-se al nom de 'Socis Protectors de Beneficència' quins abonant 25 pessetas anuals seran beneficiats amb una orquestra als enterraments que se efectuïn en llurs cases».²⁰ Aquesta Memòria «serà degudament arxivada», i el projecte de reglament per a la caixa de pensions s'allargarà durant molts anys.

Segons es desprèn de les actes, l'activitat més rellevant del sindicat, i font dels seus problemes futurs, se centrava a gestionar conflictes detectats a partir d'inspeccions i denúncies entre els mateixos músics i orquestres, segurament com a conseqüència d'haver elaborat un reglament i uns estatuts massa restrictius i rígids. Només el darrer trimestre del primer any del sindicat, el 1922, les actes de l'SMGC reflecteixen diversos conflictes. A tall d'exemple:

²⁰ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 5, 21/07/1922.

- amb el Casino de Granollers,²¹ per descontractar sense motiu justificat l'orquestra Unió Artística i contractar l'orquestra Moderna. Amb multes a la Moderna, expulsió del Sindicat i posterior reingrés de diversos músics, entre ells el vicepresident del Sindicat, en Carles Domènech, i el vocal Isidre Camprubí, que formen part de La Moderna;
- amb l'entitat l'Alhambra,²² per l'actuació d'un pianista no soci de l'entitat;
- amb els germans Font, Aureli i Joan,²³ per haver-se solidaritzat amb els músics de La Moderna, amb expulsió i reingrés;
- amb l'Alhambra,²⁴ que acaba acceptant les noves bases de treball i tarifes per a la contracta temporal d'un any de l'orquestra La Catalana;
- amb el Cine Mundial,²⁵ pel contracte amb Joan Font actuant amb condicions anteriors.

Les actes recullen el punt de vista del Sindicat, amb rèpliques i contrarèpliques, i s'evidencia com els conflictes puguen de to gairebé sempre, fins a arribar a raons personals molt incòmodes, amb baixes, expulsions, insults i desqualificacions, que la premsa local reproduïx. Més enllà de les multes, també arriben al terreny judicial. A vegades s'hi veuen implicats membres de la Junta de l'SMGC. Així, al cap de pocs mesos, el president Josep Tapias presenta ja la seva dimissió «amb caràcter irrevocable de president»,²⁶ avís que repetiria al llarg dels diversos anys de presidència. Aquesta dinàmica portà en poc temps a una degradació de la reputació del Sindicat que, en lloc de promoure el fet musical, es dedicava sobretot a control i vigilància, fins al punt que als membres de la junta se'ls anomenava amicalment «policies»,²⁷ mentre que tothom intentava fer petites trampes per estalviar-se controls.

En els conflictes, l'estratègia era la d'intentar mediar entre parts afectades, no sempre amb èxit. Això comportava també una relació cada cop més fluïda amb altres sindicats musicals, mitjançant la Federació de Sindicats Musicals, tant perquè orquestres granollerines tenien conflictes en les seves actuacions a fora de la comarca, com per problemes en la contractació de músics de fora del Vallès.

²¹ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 6, 07/09/1922.

²² AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 8, 19/09/1922.

²³ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 9, 26/09/1922.

²⁴ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 18, 19/12/1922.

²⁵ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 20, 29/12/1922.

²⁶ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 7, 15/09/1922.

²⁷ L. BRUGUÉS (1998), p. 142.

El novembre de 1922, l'SMGC es trasllada a les dependències de l'Orfeó Granollerí, al carrer de Josep Umbert, 30-32, i es «dona lliure entrada al Saló Cafè de sa entitat sens augment en el preu de les consumacions a tots els músics sindicats i llurs famílies, aixís com també el llum gratuïtament».²⁸ El 1923 també se celebra un primer festival prosindicat a La Unió Liberal, es crea una biblioteca musical a l'entitat, i es generen documents de gestió de contractes.

16 L'octubre de 1923 apareix el primer Butlletí de l'SMGC, eina de comunicació amb els associats i l'entorn més local, però amb vocació d'arribar més enllà: «Nostra salutació també als músics de tot arreu; els organitzats, els que lluiten per llurs drets, els que tenen una noció clara del que són les lluites econòmiques, les úniques que dignifiquen l'ésser humà.»²⁹ Aviat, però, el Butlletí es tornarà una eina en mans de la Junta i específicament del president en els conflictes interns. Se n'editaren tres números el 1923 i set números el 1924. La primera època del Butlletí durarà fins el febrer de 1926, amb 13 números editats. Amb l'excepció de dos articles dirigits a la Federació de Sindicats Musicals de Catalunya en castellà, tot el contingut del Butlletí estava redactat en llengua catalana i amb una excel·lent maquetació. En la segona etapa del Butlletí, a partir del 1933, se n'editarà un número anual fins al 1936, mostrant la voluntat de ser un instrument de reflexió, amb articles de contingut sobre l'actualitat musical, a més de recollir també de forma més detallada l'activitat realitzada per l'SMGC durant l'any precedent.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

3. Tensions durant la dictadura de Primo de Rivera

A partir del cop d'estat del general Primo de Rivera del 12 de setembre de 1923, les actes recullen la presència militar en les reunions del delegat militar, «representante gubernativo-militar», o «Comandancia Militar de esta plaza»; els butlletins indiquen que han passat la censura militar, i les actes es tornen a redactar en «el lenguaje español», tot i que, sorprenentment recollit a l'acta, en Francesc Salvadó vota en contra de deixar de fer-les en català.³⁰ El canvi de règim també es fa notar amb la intervenció constant del Govern Civil en temes que necessiten decisió de l'autoritat superior. El primer dia l'SMGC ha de justificar davant del Govern Civil la seva relació amb l'Orfeó Granollerí, sospitós de catalanista, amb qui compartien seu social. Cal dir també que el novembre de 1923, aprofitant la visita dels reis d'Espanya a Barcelona, l'SMGC s'adhereix al missatge que els orfeons catalans els

²⁸ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 17, 15/12/1922.

²⁹ Butlletí de l'SMGC núm. 1, octubre de 1923.

³⁰ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 48, 28/09/1923.

fan arribar, «en demanda sea reconocida la personalidad del idioma catalán dentro de esta Región».³¹

El més rellevant d'aquesta etapa és el malestar creixent dins del Sindicat, sigui per conflictes laborals, per la mala maror entre socis o pel control sobre l'activitat musical. La disputa més crítica és el cas de l'orquestra La Catalana, iniciat el gener de 1924, tot i que ja hi havia hagut advertiments des del principi de la creació de l'SMGC. En origen, hi ha una reivindicació pel nom de La Catalana, l'orquestra més antiga de la ciutat, la seva representació i contractes temporals establerts, i es converteix en un plet entre Francesc Salvadó, Marià Batallé i Josep Tapias, amb denúncies creuades. El Butlletí explicava com «els ex-socis senyors Melcior Mayol, Francisco Salvadó, Esteve Batallé, Marian Batallé, Daniel Roderas, Antoni Brugués i Pere Llach» presenten querella contra el president «Josep Tapias Canal [...] per usurpació del títol de l'orquestra La Catalana i abús d'autoritat de President del Sindicat».³² A la junta següent,³³ però, s'acorda actuar contra aquests socis per faltes greus, amb multes, expulsió i declarant l'orquestra en rebel·lia. Tot i que serien readmesos mesos més tard, el conflicte duraria encara uns quants anys fins a la seva resolució final, entre acusacions constants de conspiració. El president del Sindicat utilitza el Butlletí per a donar la seva versió, amb un article acusant «una minoria de músics associats aprofitant-se de les circumstàncies actuals, [...] conspiracions per a atropellar al que subscriu, en primer lloc, i després per a fer desaparèixer, a ésser possible, el Sindicat Comarcal i constituir-ne un altre, emperò sense els professors músics de la comarca».³⁴

Al juny de 1924, la Junta presentà la dimissió mentre convocaven una assemblea. I a l'octubre s'imposa una nova junta, amb Carles Domènech³⁵ com a president; Enric Pey, vicepresident; Aureli Font, tresorer; Frederic Riera,³⁶ secretari, i Lluís Comas, Jaume Sitjà i Miquel Vicens, vocals. Es readmeten

³¹ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 50, 27/11/1923.

³² Butlletí de l'SMGC núm. 6, juny de 1924.

³³ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta núm. 57, 18/04/1924.

³⁴ Josep Tapias i Canal, «Odi, ràbia i venjança», Butlletí núm. 8 de l'SMGC, setembre de 1924.

³⁵ Carles Domènech i Crusellas (? – Granollers, 1946) fou vicepresident de l'SMGC en la Junta inicial, fins que fou expulsat pel conflicte amb la seva orquestra. També seria escollit president els anys 1924 i 1925, amb un altre equip. Professor de violí, tocà a l'orquestra La Catalana i fou director de l'orquestra La Moderna i el seu representant fins a la seva desaparició, l'any 1928. A ell s'atribueix el fet d'haver donat a conèixer la música de jazz per primera vegada a Granollers, l'any 1927 amb la seva orquestra.

³⁶ Frederic Riera i Capella (1899 – Granollers, 1973) fou el músic en actiu durant més anys en el Sindicat Musical, des del 1924 com a secretari, fent tots els papers de l'auca fins a president l'any 1931, càrrec que mantindria fins pocs anys abans de morir. En diverses ocasions va participar també en política: de jove publicà articles polítics, i a l'octubre del 1934, formant part del nou ajuntament, amb Artur Gasset, després d'haver estat destituïts els càrrecs anteriors per l'autoritat militar. Durant el franquisme seria president de la Mutualitat de Músics, president de la Caixa de Pensions dels Professors Músics de Granollers; participà a les eleccions de la Delegación comarcal de sindicats i vocal del Casino. A la seva mort, el 1973, era president del Patronat de l'Escola Municipal de Música.

els socis expulsats, i la nova directiva reflexiona sobre la deriva que estava prenent el Sindicat: «És de sobres conegut de tots que amb la rivalitat i els odis personals existents entre part dels que formaven la Directiva i els individus eliminats, hauria estat impossible arribar a una solució.» S'explica també que estaven revertint la situació econòmica: «estava atravesant una forta crisi. Una desconfiança dels socis, nascuda de la manera com procedia la Junta, feia que aquesta es veiés apurada per a fer complir a tothom en el que els correspongués pagar; i si a això hi ajuntem els gastos que reportaven els conflictes plantejats, resulta que ens trobarem amb un dèficit».³⁷ I també es canvia de local, deixen el de l'Orfeó Granollerí, i es traslladen al carrer de Sans, 29.

Músics d'una orquestra a l'interior d'un envelat. Fotografia: Albert Canet i Botey, 1925-1935, AMGr.

Tot això no serví per a eliminar els embolics de l'entitat, i el seu prestigi no millorava. A finals de 1925 seguien les hostilitats «contra el Sindicat, que cal que tots els que l'estimem [...] és vergonyós, fa pena, veure el poc amor amb què certs individus parlen del Sindicat».³⁸

Tot i que l'any 1926 s'enceta amb una crida a l'optimisme per la tasca realitzada amb la caixa de pensions i publicant el Reglamento para el régimen de la Caja de Pensiones por Jubilación e Invalidez,³⁹ el cert és que a la primera assemblea per a la renovació parcial de càrrecs, la candidatura de Josep

³⁷ Butlletí de l'SMGC núm. 11, març de 1925.

³⁸ Butlletí de l'SMGC núm. 12, novembre de 1925.

³⁹ Butlletí de l'SMGC núm. 13, febrer de 1926.

Tapias rep 52 vots per 49 de Carles Domènech. Una assemblea que s'allargà més d'un dia i en la qual, precisament, també s'acordà multar el mateix Josep Tapias per haver contractat un músic i no haver abonat el preu marcat al Reglament.

Per qüestions difícils d'esbrinar, el Sindicat enceta a partir d'aquest moment una paràlisi en la seva activitat administrativa. El Llibre d'Actes passa de la núm. 91 de 26/03/1926 a la núm. 92 de 13/01/1930. Quatre anys sense actes ni Butlletí, i l'única font d'informació torna a ser la premsa local. *El Diari de Granollers* informa que un conjunt de 57 socis lliurà un document al president «extrañando de que no se nos haya cobrado ninguna mensualidad desde hace varios meses, [...] por lo que perjudica en grande los intereses de nuestra asociación y de la proyectada Caja de Pensiones e Invalidez». ⁴⁰ Aquest respon formalment, dient que «està pendent de resolució governativa». ⁴¹ I els socis repliquen immediatament carregant contra el president: «Els socis saben que no s'els passa a cobrar. Quines son les causes? No en podria ésser una, la sanció que va posar l'última reunió general al senyor Tapias, i com a president procuri crear dificultats per que no es porti a cap dita sanció, per a no veure's obligat a deixar la presidència?» ⁴²

Mentrestant, hi havia reunions entre alcaldia i el Govern Civil per desencaillar la situació, però no s'avançava. Francesc Salvadó expressa la preocupació per la situació: «Què passa al Sindicat nostre que no hi ha manera de treure'n l'entrellat? Fa prop de dos anys [...] que els socis estem esperant, inútilment, que s'ens vingui'n a cobrar les mensualitats.» ⁴³

Finalment, el novembre de 1927, es produeix la resolució del delegat governatiu, que dissol per primera vegada l'entitat, «d'acord amb l'informe que ja havien emès l'Alcalde i el Secretari. Per incompliment de la llei d'Associacions, en deixar de portar a l'autoritat les actes de les reunions, els estats de comptes i altres requisits més, d'ençà de l'any 1924, s'ha resolt de disoldre el Sindicat i que la quantitat en caixa, que puja unes deu mil pessetes, sigui destinada a beneficiència local i de la comarca, per no estar ben reglamentada l'inversió que havia de donar-se a dit capital, per bé que hom fes constar que era per a la Caixa de Vellesa dels afiliats al Sindicat Musical dissolt». ⁴⁴

⁴⁰ *Diari de Granollers*, 22/10/1926.

⁴¹ *Diari de Granollers*, 23/10/1926.

⁴² *Diari de Granollers*, 25/10/1926.

⁴³ Francesc Salvadó, «Del Sindicat», *Diari de Granollers*, 18/10/1927, p. 4.

⁴⁴ *La Gralla*, 20/11/1927.

No hi haurà més notícies fins un any més tard, a finals de 1928, quan s'anuncia la represa de l'activitat autoritzada pel governador civil de la província, «vista la sol·licitud formulada per varis associats i l'informe de l'Alcaldia».⁴⁵

Aquesta notícia conviu amb una altra gran novetat musical a la ciutat: la creació de l'Orquestra da Camera de l'Associació de Música de Granollers, un altre pilar de l'ecosistema musical granollerí, amb direcció del mestre Bernardí Gàlvez Bellido i formada per músics locals. La premsa n'identifica dues absències notables: Josep Tapias i Francesc Vilaró.⁴⁶

El Sindicat, però, no acaba d'arrencar malgrat el permís per fer-ho, i des del Govern Civil s'apressa l'Ajuntament perquè «al seu criteri intervingui per a aconseguir el normal funcionament del Sindicat».⁴⁷ Un any més tard, a finals del 1929, encara no s'havia retornat a la normalitat, i des del Govern Civil tornen a plantejar de tancar l'entitat.⁴⁸

Al final, s'opta per convocar una assemblea, el 17/12/1929. «Per l'Alcaldia, i obeint ordres superiors, han estat convocades eleccions per tal de constituir nova Junta al SMGC, entitat que fou suspesa fa temps per certs desordres de règim interior.»⁴⁹ La nova Junta Directiva escollida la formen «Marian Bataller Llonch,⁵⁰ president; Artur Sitjà Navarro, vice-president; Natali Harto Lancho, tesorero; Joan Sender Miró, secretari; Jaume Mora Sayol, Francesc Banchs Planas i Francesc Massot Gironès, vocals».⁵¹ Les actes recullen un agraïment explícit a l'excalcalde de la ciutat, Paulí Torras, per les seves gestions «por haber conseguido la apertura y vuelta a la normalidad del Sindicato».⁵²

⁴⁵ *Diari de Granollers*, 24/11/1928; *La Gralla*, 02/12/1928.

⁴⁶ *Diari de Granollers*, 27/11/1928.

⁴⁷ *La Gralla*, 23/12/1928.

⁴⁸ *La Vanguardia*, 29/08/1929.

⁴⁹ *Diari de Granollers*, 13/12/1929.

⁵⁰ Marià Bataller i Llonch (Castelló d'Empúries, 29/05/1885 – Granollers, 17/02/1948) presidí l'SMGC el 1929. El 1912 arribà a Granollers per tocar la flauta i el tible a La Catalana —que més endavant canviaria el nom per Catalònia—, on actuaria durant 35 anys. Dirigí la coral La Lira de Montornès i l'Orfeó Granollerí, amb en Felicià Maresma, amb qui ensenyarien solfeig a l'Escola de Música de l'Orfeó. Va participar també en la fundació de l'Escola de Música de Granollers. Deixeble d'Enric Morera, com a compositor sardanista destaquen *Els gegants de Reus* i *Quina gatxara!*. També fou l'autor de l'himne de l'Orfeó Granollerí i director musical de l'Esbart Dansaire. A casa seva venien i arreglaven pianos i manubris. La seva filla recorda com els franquistes li arrencaren un quadre amb la bandera catalana a l'entrar a casa, i com, per catalanista, el van arraconar i va perdre feines. Després de la guerra va seguir fent classes particulars i fent cors en el catecisme parroquial («Su repertorio de canciones limitado en número, se componía exclusivamente de cantos regionales»). Va morir abans de jubilar-se, «havent viscut sempre de la música», com explica la seva filla.

⁵¹ *Diari de Granollers*, 13/12/1929 i 18/12/1929.

⁵² AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes, Acta 96, 17/02/1930.

Però queda pendent un suplicatori interposat per Josep Tapias,⁵³ esperant encara recuperar la presidència de l'entitat, i la nova Junta es veu empenya a enviar a tots els socis, sindicats, federacions i professors una circular perquè deixin de col·laborar amb ell.⁵⁴ Val a dir que l'alcalde de Granollers del moment, Albert Rosàs, resumí en un informe la situació del Sindicat des de l'any 1926, explicant que fins i tot s'havia comminat l'antic president perquè lliurés les claus del local social i el segell oficial del Sindicat, «orden que no cumple el Sr. Tapias alegando guardar la resolución del recurso gubernativo que tiene formulado».⁵⁵ I comporta que la resolució final del governador civil també sigui en contra seva.⁵⁶

La Gralla se'n reia de tot aquest soroll amb ironia: «El Sindicat Musical celebrà altra reunió de socis a l'estatge de La Unió Liberal. I per cert que les fortes discussions que s'oïen, donaven a entendre que entre els músics granollerins són emprades les noves tendències per les quals la música és feta de dissonàncies, enc que semblin la negació de l'harmonia.»⁵⁷

Tot i els canvis de junta, informes i resolucions, no va haver-n'hi prou perquè al final no fos el mateix Ajuntament el que, «habiendo ocurrido algunos incidentes públicos y bien desagradables, con motivo del funcionamiento anormal del SMGC de esta ciudad, y mas recientemente por haberse expulsado y declarado el boicot profesional a varios socios de dicha entidad, a fin de impedir su repetición y acaso su recrudescimiento», sol·licités al Govern Civil «la debida autorización para clausurar provisionalmente el citado Sindicato, incautación de los libros oficiales y demás documentos».⁵⁸ Tot i que el mateix president de l'entitat, Marià Bataller, envià una instància explicant el trasllat de l'entitat a la plaça Maluquer i Salvador núm. 7 com a signe d'activitat,⁵⁹ el governador civil comunicà finalment la segona suspensió de l'SMGC.⁶⁰ La causa no queda clara, com suggereix *La Gralla*: «Es creu que aquesta ordre és relacionada amb les enutjoses qüestions entre músics a les quals hem vingut referint-nos [...] dutes amb un apassionament incomprensible.»⁶¹

⁵³ ADGC, Fons Associacions, Exp. 11164: Suplicatori del Sr. Josep Tapias, 10/03/1930.

⁵⁴ ADGC, Fons Associacions, Exp. 11164: Circular oficial de l'SMGC, 22/03/1930.

⁵⁵ ADGC, Fons Associacions, Exp. 11164: Informe Alcaldía de Granollers, 24/03/1930.

⁵⁶ ADGC, Fons Associacions, Exp. 11.164: Resolució del Governador Civil, 28/03/1930.

⁵⁷ *La Gralla*, 09/11/1930.

⁵⁸ ADGC, Fons Associacions, Exp. 11164: Sol·licitud de l'Ajuntament al Gobierno, 09/01/1931.

⁵⁹ ADGC, Fons Associacions, Exp. 11164: Instància de l'SMGC al Governador Civil, 19/01/1931.

⁶⁰ ADGC, Fons Associacions, Exp. 11164: Comunicació del Gobierno Civil amb la suspensió de l'SMGC, 17/01/1931.

⁶¹ *La Gralla*, 25/01/1931.

S'inicià un procés judicial contra l'ordre de clausura del sindicat, per atemptat contra la llibertat del treball,⁶² i s'aconseguí que el jutge militar s'inhibís «en favor de la jurisdicció civil».⁶³ Finalment es comunica de nou la reobertura del sindicat a principis d'abril de 1931: «Dilluns fou obert de nou el Sindicat, clausurat per ordre de l'autoritat per causa de suposat atemptat contra la llibertat de treball. El Sindicat establert al pis del Cafè Nou és regit per la mateixa Junta directiva que hi havia en decretar-se el tancament.»⁶⁴ L'acta reflecteix que es va rebre un ofici d'Alcaldia comunicant la suspensió per ordre governativa i donant 48 hores per a lliurar llibres, segell i claus a Alcaldia. Aleshores, «una comisión formada por los individuos de esta Directiva [...] fue a entrevistarse con el señor Gobernador, y este Sr. dijo a dicha comisión que el Alcalde de esta ciudad le había informado de nuestro Sindicato de una manera tan alarmante, que él vióse obligado a decretar la dicha suspensión».⁶⁵ I recull totes les gestions realitzades amb Alcaldia durant els dies següents, amb «altercados» inclosos. Al darrere de tot plegat torna a haver-hi en Josep Tapias, amb la denúncia contra el Sindicat als tribunals per estalviar-se de pagar la multa que se li havia aplicat en el seu moment. Fins i tot la Federació de Sindicats Musicals i el Sindicat Musical de Catalunya donen suport a l'SMGC contra la seva actuació, en una assemblea en què «entran en el salón dos individuos pertenecientes al cuerpo de policía municipal... cumpliendo órdenes superiores».⁶⁶

A partir d'aleshores, el Sindicat tornarà a la seva activitat normal, resolent conflictes laborals quotidians, mentre l'activitat musical a la comarca s'aniria incrementant. Durant els anys en què succeïren tots aquests fets, qui regulava l'activitat musical era el Comitè Paritari d'Espectacles Públics, per ordre del Ministerio de Trabajo, a qui constantment s'havia de sol·licitar permís. Per a tot Catalunya, des del 1927 s'establiren les «sociedades patronales y obreras», a partir d'una «conferencia nacional de Instituciones de ahorro y provisión», amb eleccions a partir d'un cens.⁶⁷ Sumant cada cop més activitats del món de l'espectacle, s'hi inclogueren a més, «Asociaciones de apuntadores, tramoyistas, guardarropas y apuntadores, para que puedan decidir sobre la forma de intervención en los comités de espectáculos públicos».⁶⁸

⁶² *La Gralla*, 01/02/1931.

⁶³ *La Gralla*, 22/02/1931.

⁶⁴ *La Gralla*, 05/04/1931.

⁶⁵ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 123, 30/03/1931.

⁶⁶ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta 124, 07/04/1931.

⁶⁷ *La Vanguardia*, 08/02/1927 i 20/05/1927.

⁶⁸ *La Vanguardia*, 07/09/1927.

En el conjunt de Catalunya, regulat per la Delegación Regional de Trabajo, el Comité paritario de espectáculos públicos, coristas y dependencias de teatro el dirigí Luís Jordana de Pozas a partir del 1927. Més endavant, el març del 1929,⁶⁹ el conjunt de comitès s'havia ampliat a Comitès Paritarios interlocales de Espectáculos públicos de Cataluña, de Empresarios y Profesores de Orquesta, Empresarios y Maestros directores, y concertadores y Empresarios y de Coristas, com es deia el conjunt de comitès, deixaren de ser presidits per Joan Bonell i Gómez i en el seu lloc, per RO núm. 391 del Ministerio de Trabajo, es designaria Joan Vidal i Salvó com a president.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

4. Revifalla durant el període republicà

En la junta del mes d'abril de 1931, poc abans de les eleccions municipals, es fa un repàs molt crític de l'actuació de Josep Tapias al llarg de tots els anys de l'SMGC; però també es critica l'actuació de l'alcalde Esteve Camillo per la seva implicació en el darrer tancament del Sindicat. Precisament, l'alcalde es presentava a la reelecció al cap de pocs dies i, per tant, s'entrava en un terreny de política local molt delicat, quan es discuteix sobre la possibilitat de publicar uns fulls explicant a la població la seva actuació, i es vota, «dando el resultado siguiente; 17 votos que no, por 27 que sí; y después se hace otra votación, para ver si hay que lanzarlas a la publicidad esta semana o la próxima, y por mayoría de votos se acuerda hacerlo público la próxima semana».⁷⁰ Les eleccions municipals són el 12 d'abril i Esteve Camillo obté la majoria i, per tant, la reelecció. I a la junta directiva següent es fa marxa enrere: «Se acuerda dejar sin efecto el que se tomó en Asamblea general [...] de publicar unas hojas explicando al pueblo el mal proceder del Sr. Alcalde para con nuestro Sindicato, y que fue causa de que el Sr. Gobernador decretase la suspensión de funcionamiento, pues si lo hiciéramos así, podría interpretarse como una afrenta al Estado Catalán.»⁷¹

Fins aleshores, l'SMGC s'havia significat poc políticament. Una de les poques accions polítiques durant tots aquells anys fou l'adhesió, el març de 1930, a la demanda d'amnistia per als presos pel complot del Garraf que l'any 1925 va intentar un atemptat contra el rei Alfons XIII, enviant un telegrama al president del Consell de Ministres espanyol.⁷² Amb la nova situació, també es pren un acord similar per al president Macià: «Interpretant el sentir unànim dels seus associats, i a l'ensemps fent honor a l'esperit

⁶⁹ *Gaceta de Madrid*, Núm. 75, 16/03/1929.

⁷⁰ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta núm. 124, 07/04/1931.

⁷¹ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta núm. 126, 16/04/1931.

⁷² *La Gralla*, 30/03/1930.

republicà-català que sempre l'ha guiat, amb el més gran entusiasme vos felicitava per l'èxit esclatant assolit amb la proclamació de la nostra naixent República Catalana, posant-se incondicionalment al vostre costat. Per Catalunya, per la Justícia i per la Llibertat.» I es pren la decisió de tornar a utilitzar el català: «Se acuerda también cambiar el sello que hasta hoy usábamos, por otro que antiguamente ya se usaba, y que está hecho en catalán. Finalmente se acuerda, haciendo uso de los derechos ciudadanos, redactar toda la documentación en catalán.»⁷³

Amb la República també hi entren aires nous. El 24/05/1931 s'escull nova junta,⁷⁴ que té com a president Joaquim Pla,⁷⁵ vocals Joan Coll, Jacint Montaner i Frederic Riera, i Joan Font reelegit. Els anys republicans suposen un augment de l'activitat musical, tant de músics socis al Sindicat com de contractes registrats d'orquestrades vallesanes, actuant tant a Granollers com a fora, però la principal preocupació continua essent disposar d'un sistema de pensions. Es discuteix sobre el model, i Frederic Riera remarca que «fins l'Estat, que té muntat un retir pels obrers, ens dona autorització per a cobrar l'1% del contractant en les contractes que's realitzin; més, considerant-nos com exercitants d'una professió liberal, ens deixà de banda de la seva organització de retirs».⁷⁶

Una nova discussió sobre la feina feta per diverses ponències constituïdes porta a una nova dimissió de la Junta, perquè «entén que no compta amb les simpaties de tots els socis».⁷⁷ I a finals de desembre de 1931, en la següent assemblea per a l'elecció dels càrrecs dimissionaris,⁷⁸ es produeix un fet inèdit: el mestre Ruera fou, durant uns minuts, escollit president del Sindicat! Com recull l'acta de la reunió, «la Directiva diu que ha vingut a dimitir, havent donat a conèixer les causes que han motivat aquella [...]. I a l'hora de votar, dona el següent resultat: president: Josep Mª Ruera, 29 vots.» El mestre Ruera protesta perquè la Junta presentà el seu nom a la candidatura sense ell saber-ho, «avans no se l'hagués comunicat que s'el volia presentar com

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

⁷³ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta núm. 126, 16/04/1931.

⁷⁴ *La Gralla*, 24/05/1931.

⁷⁵ Joaquim Pla i Martínez fou president de l'SMGC durant el 1931. Provenint de València, vivia a Granollers quan guanyà les oposicions de clarinet a l'Escola de Música de Granollers. També fou director del cor La Armonia i la coral El Lliri de l'Ametlla del Vallès, i tocava a l'orquestra La Moderna. Com explica Manel Marimon, el 1933 formaren l'orquestra Pla-Pey amb la família Pey, on també tocava el piano, i el 1934 l'empresa Espectacles Pla-Pey oferí actuacions arreu, com ara per Àfrica, actuant, per exemple, al Gran Casino d'Oran. L'orquestra es desfèu el 1936, a l'iniciar-se la Guerra. Amador Garrell i Soto explica en una entrevista com Joaquim Pla li ensenyà a tocar el clarinet i el saxofon a l'Escola Municipal de Música, i l'escollí als disset anys per a formar part de l'orquestra Pla-Pey.

⁷⁶ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta núm. 142, 14/10/1931.

⁷⁷ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta núm. 151, 04/12/1931.

⁷⁸ *La Gralla*, 20/12/1931.

a president, puix si així s'hagués fet ell hauria fet veure que actualment l'hi és impossible d'ostentar aquest càrrec, ja que no el podrà complir, degut a les ocupacions que pesen sobre seu, i d'altres que ha adquirit ara de poc». I demana que «s'el rellevi del càrrec, puix ja ha dit que actualment no el podrà complir». ⁷⁹ Finalment, es torna a repetir la votació de president i, com publica la premsa, el resultat de l'assemblea és: «Don Federico Riera, presidente; don Emilio Cot, vicepresidente; don Francisco Bello, secretario; don Mariano Baulias, tesorero, y don Antonio Sans, don Alfonso Marsal y don Juan Rovira, forman la nueva junta del SMGC», ⁸⁰ sense rastre de la breu presidència del mestre Ruera.

És l'any 1932 quan comença la revifalla de l'SMGC i, durant els anys següents, l'activitat musical segueix creixent a la ciutat i al Vallès i el Sindicat segueix vetllant pels interessos dels músics. Els butlletins en són el registre i la veu. En el Butlletí de març de 1933 es detalla la feina feta de caràcter laboral, remarcant exemples que impliquen entitats vallesanes —com La Unió Liberal, el cinema Majestic o La Lira de Sant Celoni—, amb orquestres d'aquí o barcelonines, «per infracció de les bases de treball», o acatant el «costum establert a Granollers, de no repetir els ballables ni la quarta sardana». Presumeixen del nou tarannà de l'entitat per a resoldre conflictes interns: «S'ha intervingut en qüestions de caràcter interior, més d'entre nosaltres; i creiem que en arranjar-les, els que hi intervingueren veieren el Sindicat en la forma que deu haver d'ésser: desapassionat, justicier i emparador dels interessos de tots» ⁸¹ i en ressalten els èxits econòmics, eixugant el dèficit de l'anterior junta, o ampliant els fons de la Caixa de Pensions, quan encara els resten quatre anys per a començar a pagar pensions.

El febrer de 1934, el Butlletí destaca més fets que reflecteixen la força que anava prenent l'SMGC. Per exemple, aconseguint que toquessin músics vallesans en lloc de professors de Barcelona durant la quaresma, com volia «l'empresari del teatre de La Unió Liberal», a favor de «les orquestres Unió Artística i La Catalana, ambdues de Granollers»; o que la societat Foment de la Sardana, en lloc de contractar la cobla Els Lluïsos de Taradell, «cobla en la que ni un tan sols dels que l'integraven constava inscrit en cap sindicat i que tampoc formava part de la Federació», ho fessin amb les cobles Vilaró de Granollers i La Principal de Llagostera, pressionant perquè «a la comarca de Vic, en la que no hi havia manera d'organitzar-hi un sindicat, ara ja el tenen fet». ⁸² Amb les orquestres vallesanes cada cop més sol·licitades, els

⁷⁹ AMGr, Fons CP SMGC, Llibre d'actes de l'SMGC, Acta núm. 153, 15/12/1931.

⁸⁰ *La Vanguardia*, 25/12/1931.

⁸¹ Butlletí de l'SMGC núm. 13 bis, març de 1933.

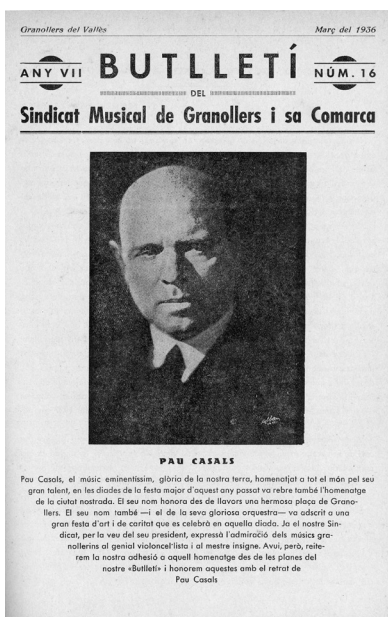
⁸² Butlletí de l'SMGC núm. 14, febrer de 1934.

conflictes s'estenien a d'altres territoris, implicant la Federació de Sindicats Musicals de Catalunya. Al mateix temps, l'SMGC anava ampliant horitzons, i tenia delegats a cinc poblacions més de la comarca: Caldes de Montbui (Agustí Pastor), Mollet (Martí Prades), Sant Feliu de Codines (Feliu Soler), Cardedeu (Josep Pou) i Parets (Josep Turull), amb funcions de cobrar rebuts i vetllar per la integritat de les actuacions musicals, d'acord amb la normativa.

26

El Sindicat també s'uniria a les diverses peticions d'indult a les persones empresonades, també de Granollers, pels fets de l'octubre de 1934,⁸³ enviant un telegrama «als alts poders de l'Estat demanant l'indult dels condemnats a mort pels darrers successos».⁸⁴ Esteve Camillo, l'alcalde anterior, amb el qual el Sindicat no havia tingut bona relació al principi del seu mandat, fou detingut. I la relació que s'establiria amb el nou ajuntament format durant el bienni negre, després dels fets d'octubre, quedà palesa amb la participació del president del Sindicat, en Frederic Riera i Capella, com a regidor de l'equip de l'alcalde Artur Gasset i Duran.⁸⁵

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

Portada del Butlletí SMGC núm. 16, dedicada a Pau Casals. Font: Hemeroteca Josep Mora de Granollers, AMGr.

⁸³ J. PLANAS *et al.* (1993), p. 120.

⁸⁴ *La Gralla*, 21/10/1934.

⁸⁵ *La Vanguardia*, 30/04/1935, p. 19 i 20.

Precisament, la ciutat oferí un homenatge a Pau Casals durant la Festa Major del 1935. El divendres 30 d'agost al matí, un intens programa musical que ben segur plaïa als músics i orquestres, que consistia en diverses ballades i concerts de tota mena a totes les entitats de la ciutat, i «a les dotze; Homenatge a Pau Casals. Descobriment de la placa que donarà el nom de Pau Casals a la plaça on hi havia el viver d'arbres del Parc de l'Estació de M.S.A.».⁸⁶ El Sindicat hi tingué presència, amb el parlament del seu president, en Frederic Riera, també regidor municipal, i sobretot amb la dedicació del següent Butlletí al mestre Pau Casals.

L'Orquestra Pla Pey va ser fundada el 1932 pels germans Pey i per Joaquim Pla. Es va desfer el 1936. Fotografia: autor desconegut, 1932-1936, AMGr.

L'Orquestra La Unió Artística a l'escenari del teatre de La Unió Liberal, dirigida per Joan Coll. Fotografia: autor desconegut, 1935, AMGr.

⁸⁶ *La Gralla*, 08/09/1935.

Al març de 1936 semblava que s'acostaven les pensions previstes per a l'inici de l'any següent. Frederic Riera explicava que «de la nostra Caixa de Pensions [...] pel Gener del 1937, es pagarà pensió per jubilació a tots aquells socis fundadors que tinguin l'edat de 60 anys i ho sol·licitin. Fent deduccions per les pessetes recaptades durant aquests quatre anys, lògicament hem de suposar que el capital que en 31 de Desembre tindrà la nostra Caixa serà de 54.000 pessetes i un promig d'ingrés, de 4.800 pessetes l'any. [...] Això vol dir que podrem disposar d'unes 500 pessetes cada mes per a pagar pensions». Xifres modestes, però engrescadores. Joan Coll afegia: «Avui ja podem dir a tota veu que, en començar l'any que ve, entrarà en vigor el pagament de Pensions a tots els que, per la seva edat reglamentària, es vulguin acollir a aital benefici. [...] amb emoció ho dic, d'un fet positiu i de tan gran transcendència per la nostra classe, hem de sentir l'orgull de l'obra que estem portant a terme, la qual ens dignifica.»⁸⁷

Poc pensaven els socis de l'SMGC que arribaria la guerra i l'entramat financer iniciat el 1922 per a garantir una mínima pensió als músics jubilats hauria d'esperar encara uns anys més.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

Document de Bases de Treball i Tarifes del Comitè Paritari Interlocal d'Espectacles Públics d'Empresaris i Professors d'Orquestra, editat per la Impremta Garrell en 1936.
Font: AMGr, Fons CP SMGC.

⁸⁷ Butlletí de l'SMGC núm. 16, març de 1936.

5. La vida musical durant la Guerra Civil

No hi ha documentació formal sobre l'SMGC des de l'inici de la Guerra Civil. Només el que publicà la premsa o diversos músics en les seves memòries. *La Gralla* narra la integració del sindicat a la CNT tot just iniciada la Guerra: «Diàriament s'han reunit els obrers pertanyents a diversos rams de la producció per a tractar de llur posició en els moments actuals, inici de radicals transformacions de la vida social al nostre país. Diumenge el SMGC va prendre l'acord d'ingressar a les organitzacions obreres de la C.N.T.»⁸⁸ Poc després, s'especifica que «s'ha constituït el Sindicat Únic d'Espectacles afecte a la C.N.T. Aquest Sindicat, que l'integren tots els obrers que en una o altra forma contribueixen a la vida dels espectacles teatrals i cinematogràfics, d'acord amb la reglamentació dels organismes barcelonins i amb el Comitè local, des d'aquesta setmana té al seu càrrec els espectacles que es donen a Granollers».⁸⁹ Tots els músics hi queden lligats, les orquestres privades cessen la seva activitat, i tots els espectacles queden supeditats al Sindicat Únic, amb la creació de «dues orquestres formades per dotze i set professors respectivament del Sindicat de Músics, les quals seran dirigides pels mestres Ruera i Font. Una tocarà al Majèstic i l'altra al Principal». De fet, des d'aleshores, en els diversos espectacles, concerts o festivals, de cinema, teatre o ball, en els quals hi hagués orquestra, seria l'Orquestra Sindicat Únic d'Espectacles CNT-AIT, formada pels músics de l'antic Sindicat.⁹⁰

Dins del Sindicat Únic d'Espectacles, els músics jugaren un paper força rellevant. Sabem que «el Sindical Únic d'Espectacles ha designat representants seus els companys Francesc Jané i Boix, a la Federació Local de Sindicats de la C.N.T.; Carles Domènech, al Comitè d'Economia i Francesc Salvador, al Comitè Comarcal».⁹¹ L'octubre de 1937, dins del conjunt del sindicalisme i a requeriment de l'alcalde Manuel Fabregat,⁹² es designaren representants sindicals a l'Ajuntament,⁹³ de la Federació Local de Sindicats Únics CNT-AIT.

⁸⁸ *La Gralla*, 02/08/1936.

⁸⁹ *La Gralla*, 23/08/1936.

⁹⁰ *La Gralla*, 20/09/1936, 15/11/1936, 22/11/1936, 29/11/1936, 13/12/1936 i 10/01/1937.

⁹¹ *La Gralla*, 29/11/1936.

⁹² Manuel Fabregat i Selaes (Barcelona, 1901 – França, 1964) seria alcalde de Granollers en breus períodes durant els anys 1936 i 1937. Vingué a Granollers l'any 1920, com a professor a l'escola de La Unió Liberal i com a músic a la Unió Artística. Militant de la CNT, en esclatar la guerra formà part del Comitè Antifeixista i el 29/10/1936 fou nomenat alcalde fins que fou destituït el maig de 1937, i ingressà a la presó Model. Dos mesos més tard sortí en llibertat i tornà a exercir d'alcalde l'octubre de 1937, i de regidor fins al final de la guerra, quan s'hagué d'exiliar. Visqué a França, on continuà treballant de músic fins al 1964, quan morí a conseqüència d'un accident d'autocar. Vegeu la nota biogràfica a *Alcaldes i alcaldesses del Vallès Oriental: (des del 1901 fins a l'actualitat)*. Diccionari biogràfic: http://www.alcaldesialcaldessesdelvallesoriental.net/ficha.php?id_alcalde=507.

⁹³ *Orientaciones Nuevas*, 21/10/1937.

I és curiós constatar com entre els sis consellers del Sindicat Únic, hi trobem tres músics, com són el mateix alcalde Manuel Fabregat, i dues persones representants de l'anterior SMGC, com Josep Tàpias i el seu antic secretari al sindicat, Francesc Janer i Boix, que ara també era secretari general de la Federació Local de Sindicats Únics.

Les imatges més conegudes d'aquesta època són les de la Banda de les Milícies, que es formà a partir de l'orquestra de l'SMGC. El seu director era el mestre Ruera, i els integrants eren músics que no havien pogut anar al front, per edat o per malaltia.

Primer concert efectuat per la Banda de Granollers, al Parc de l'Estació. Fotografia: autor desconegut, 18/10/1936, AMGr.

La relació entre l'SMGC i el Sindicat únic també s'estableix perquè entre els documents conservats per Felicià Maresma com a tresorer hi ha una carpeta amb la indicació: «Col·lectivitat d'Espectacles Públics. Exercici Econòmic any 1938-1939. LLIURAMENTS». Aquest fet suposaria que era el mateix equip de l'anterior sindicat el que seguia gestionant el dia a dia durant la Guerra, fins on els era possible. Malauradament, la carpeta és buida.

El moment més fatídic de la història de Granollers fou el matí del dimarts 31 de maig de 1938, quan cinc avions italians deixaren anar les seves bombes sobre una ciutat que s'acabava de despertar i omplia les cues d'entrada a les escoles i de les parades del mercat. La tragèdia és prou coneguda: un mínim de 224 persones moriren en aquell minut fatídic. Entre elles hi havia l'esposa del mestre Ruera, Maria Casademunt i Armengol. Com explicà ell mateix,⁹⁴ just «dos dies després de ser enterrada la meua Maria, se'm va

⁹⁴ A. M. PIERA (2000).

iniciar una nova tragèdia».⁹⁵ I és que el mestre Ruera fou detingut, acusat per un veí de col·laborador amb els nacionals. Empresonat primer a Granollers, fou traslladat dues setmanes més tard al Palau de Justícia de Barcelona i després a la presó Model. Durant l'estada a la presó no va deixar d'escriure a la seva família per tranquil·litzar-la, i tampoc deixà de compondre: «Això meu no és ni de bon tros tan dramàtic com sembla. Si sóc aquí és que Déu ha volgut reforçar-me l'esperit que tenia tan decaïgut d'ençà de la desgràcia de la Maria [...] també necessito paper de música d'aquell de tantes ratlles, perquè hi càpigam força cosa.»⁹⁶

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

Bombardeig de Granollers. Vista del carrer de Josep Anselm Clavé des del carrer d'Agustí Vinyamata després del bombardeig. A primer terme, runes d'alguns dels edificis bombardejats i també restes d'un piano. Fotografia: Luis Torrents, 31/05/1938, AMGR.

També una altra música, la pianista Maria Capmany i Franquès, morí durant el bombardeig. Aquesta jove pianista, col·laboradora de Ràdio Barcelona i de la Banda Municipal de Barcelona, havia participat en l'homenatge a Lluís Rovira que el Jazz Club havia organitzat a profit de l'Hospital el 29 de març de 1936. Amador Garrell i Soto recordava que «aquella nit va ser una festassa». *La Rhapsody in blue* era una obra difícil d'interpretar: «Requereix principalment un pianista, un bon pianista i aquest no era aquest, sinó aquesta i molt bella de passada. La senyoreta Maria Capmany donà excel·lent interpretació a l'obra de Gershwin. [...] Qui podria preveure aquell dia radiant i solemne del seu concert de Gershwin que aquella dolça pianista hauria de finir la seva vida a la nostra ciutat?»⁹⁷

⁹⁵ Josep M. Ruera: Autobiografia de l'autor, p. 27. Exemplar mecanografiat. «Josep Ruera». Dins: *68 Compositors Catalans*, Associació Catalana de Compositors, Barcelona, 1989.

⁹⁶ Biblioteca de Catalunya, Secció de Música, Fons Musical J. M. Ruera: Cartes de Josep M. Ruera a la seva mare, del 12 i 13 de juny de 1938.

⁹⁷ D. Pux (2018).

I també en Lluís Rovira va resultar ferit al bombardeig del 31 de maig. Les ferides que va rebre el varen tenir clavat en un llit de l'Hospital per espai d'unes quantes setmanes.⁹⁸

La darrera relació del bombardeig amb la música la datem el 2 de juny del 1938, dos dies més tard, quan Pau Casals era a París gravant la primera suite per a violoncel de J.S. Bach, i va conèixer el bombardeig de la ciutat que pocs anys abans li havia retut un sentit homenatge. Ben segur que li devien venir al cap els records d'aquella jornada intensa viscuda just tres anys abans, les paraules d'entusiasme, aplaudiments i felicitacions dels assistents al concert amb la seva orquestra, i devia pensar intensament en el drama que s'estava vivint en aquells moments. Tot el cúmul de sentiments —la singladura de la Guerra, la manca de reacció dels països occidentals per donar suport al govern de la República, però, sobretot, la ràbia pel bombardeig de Granollers— els va posar en aquest enregistrament. Una peça, doncs, la Suite per a violoncel núm. 1 en sol major, BMW 1007, que representa la banda sonora del bombardeig de Granollers.⁹⁹

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

6. La continuïtat del Sindicat sota el franquisme

El franquisme arribà a Granollers el 28 de gener de 1939 i fou rebut amb música. Una banda militar saludà els soldats que havien guanyat la guerra i que imposarien la seva llei i ordre, formada pels mateixos músics que havien format part de la banda de les milícies poc abans.

Desfilada militar en la commemoració de l'entrada dels nacionals al final de la Guerra, al carrer de Josep Anselm Clavé. Josep Maria Ruera dirigeix la banda militar. Fotografia: Josep Bosch i Plans, 1940-1941, AMGr.

⁹⁸ Enric Pey: «Lluís Rovira i González», *Músics granollerins*, Volum IV, llibret autoeditat, AMGr.

⁹⁹ E. SIBLIN (2011), p. 113.

El franquisme utilitzà la repressió com a mètode per a imposar el seu règim de silenci, també al món de la cultura. De fet, els primers actes culturals que realitzaren, a banda de misses de campanya, foren la confiscació dels locals de les entitats culturals granollerines més significatives, com La Unió Liberal¹⁰⁰ o l'Orfeó Granollerí.

Les depuracions —acomiadaments o sancions de treballadors per motius polítics o sindicals— foren també una de les formes de repressió utilitzades a Granollers en acabar la Guerra Civil, amb incidència sobre el món de la música. El 18 de març del 1939 s'acordava suspendre o destituir una setantena de funcionaris i, per la «gravíssima situació econòmica de l'Ajuntament», suspendre el funcionament de l'Escola de Música i declarar cessants els seus professors. Cal recordar que l'Escola havia permès que alguns músics poguessin dedicar-se plenament a la música, ja que fins aleshores, la formació es basava en petites acadèmies i moltes classes particulars, que aportaven un petit sobresou als músics. El seu tancament comportava tornar a la precarietat. El 23 de novembre, s'acordà readmetre sense sanció tres professors de l'Escola de Música, entre els quals Aureli Font.¹⁰¹

Però sobretot la presó i l'exili foren el destí final per a diversos músics, segurament per haver-se significat políticament en el període anterior a la Guerra. Així, persones com Ramon Bataller, Marian Bufià, Manuel Fabregat, Francesc Janer, Lluís Pey, Lluís Rovira, Artur Sitjà, entre d'altres, partiren a l'exili. En algun cas, com Manuel Fabregat, fou el seu exili definitiu. Altres, com Josep Maria Ruera, serien empresonats.¹⁰² I això tenint present que la música no fou, ni de bon tros, l'àmbit cultural i artístic més perjudicat per la nova situació política. La llengua, la literatura, les arts plàstiques, el teatre, i sobretot la informació i les llibertats, foren els vessants en què la repressió del nou règim actuà amb més eficàcia i rigor, també a Granollers.

Després de la guerra, el Sindicat desapareix dels mitjans de comunicació locals. El fet que Felicià Maresma, aleshores tresorer de l'entitat, hagués mantingut l'arxiu documental del Sindicat, i la seva família en fes donació anys més tard a l'Arxiu Municipal de Granollers, ha permès que coneguéssim el procés de transició cap a un nou model sindical, basat en la imposició del sindicat franquista, però que al mateix temps suposà mantenir els recursos acumulats per a dedicar-los a les pensions dels músics jubilats.

¹⁰⁰ L. TINTÓ i J. M. FARNÉS (1981).

¹⁰¹ J. PLANAS (2004).

¹⁰² A. M. PIERA (2000).

El primer document és una comunicació de l'1 d'octubre de 1939, de la Delegación sindical local de Granollers de la Falange Española Tradicionalista y de las J.O.N.S. ordenant el canvi de nom de l'entitat al castellà, i suprimint el mot «Sindicat»: «A partir de esta fecha la Sección Mutual de la Entidad de su presidencia, denominada "Caja de Pensiones del Sindicato Musical de Granollers i sa Comarca", deberá cambiar este nombre por el de "Caja de Pensiones de los Profesores Músicos de Granollers y su Comarca.»¹⁰³

34 Del 1942, es conserva també un exemplar mecanografiat del *Reglamento. Caja de Pensiones de los Profesores Músicos de Granollers y Comarca*,¹⁰⁴ barreja d'estatuts, reglament intern i tarifes. No s'especifica com ni qui l'aprova, però indica certa activitat de l'entitat.

No és fins un any més tard, el 15 de novembre del 1943, quan s'activen els canvis per a la nova entitat, amb una assemblea específica per a modificar-ne el nom i nomenar una nova junta, que formarien Frederic Riera i Capella com a president, Joan Coll i Gili com a vicepresident, Felicià Maresma i Bosch com a tresorer, Pere Llach i Llach com a comptador, i Francesc Salvadó i Carbonell, Aureli Font i Domènech i Miquel Vilà i Ferrer, com a vocals. A partir d'aquí, comença una cursa burocràtica, amb correus, certificats..., per posar en funcionament la caixa de pensions, «ya que a su debido tiempo no pudo efectuarse por causas y motivos que ya han desaparecido del todo», i recuperar la inversió feta durant els anys anteriors. A la mateixa acta, s'explica que la nova junta ho era per haver renovat els càrrecs de Jaume Solsona i Terés, «ausente de esta población», i de Darwin Janer i Mauri, «fallecido». També s'aprova la nova denominació en castellà de l'entitat mutual, i «que se hagan los trámites finales necesarios para legalizar su situación social, económica y financiera». Finalment, es pretén recuperar l'activitat a partir de l'any següent, indicant «que se pase a cobrar a todos los que se considere socio de la Caja de Pensiones, desde primero del año mil novecientos cuarenta y cuatro a fin de incrementar entre tanto el capital de la entidad».¹⁰⁵

Es presenten també els documents per a inscriure la nova entitat a la Institución Sindical de Mutualidades.¹⁰⁶ I a partir del febrer del 1944, una nova junta, amb la incorporació de Miquel Vilà i Ferrer com a comptador i d'Emili Cots i Masachs com a vocal, comença a relacionar-se amb el Banco de España, enviant actes i certificats, i una súplica a la Sucursal de Barcelona del Banco

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

¹⁰³ AMGr, Fons CP SMGC: Comunicació de la Delegación local de la Falange, 01/10/1939.

¹⁰⁴ AMGr, Fons CP SMGC: Caja de Pensiones de los Profesores Músicos de Granollers y Comarca. Reglamento. Año 1942. Exemplar picat a màquina.

¹⁰⁵ AMGr, Fons CP SMGC: Acta de reunió del 05/11/1943.

¹⁰⁶ AMGr, Fons CP SMGC: Comunicació de la Institución Sindical de Mutualidades, 14/12/1943.

de España, pel canvi de compte per als valors de l'entitat: «Que sean canjeados los resguardos de pesetas nominales 22.500 – 5.000 – 6.500 – 6.500, respectivamente, cuyo Depósito de Valores figura en esa sucursal del Banco de España [...], y sean inscritos los nuevos resguardos a favor de 'Caja de Pensiones de los Profesores Músicos de Granollers y su comarca', por haber cambiado el nombre según documentos presentados al efecto.»¹⁰⁷ La suma de les quantitats incloses en aquest correu —40.500 pessetes— es correspon amb les quantitats consignades en els comptes abans de la Guerra Civil. S'entén que es va aconseguir l'accés a la totalitat de recursos que els músics havien estat estalviant fins aleshores.

A partir d'aquest moment, es reprèn l'activitat, enviant una carta de la nova «Entidad Mutual» als representants de tots els conjunts musicals, convocant-los a una reunió «para tratar del gravamen del 1 por 100 de los contratos impuestos al contratante y con destino a dicha Caja»,¹⁰⁸ esperant recuperar una forma bàsica d'ingressos —l'1% dels contractes— per a tornar a ampliar la caixa de pensions del sindicat. Ara, però, sotmesa a la Delegación sindical local de Granollers de la Falange Española Tradicionalista y de las J.O.N.S.

Sala d'audicions de l'edifici de Falange, confiscat a La Unió Liberal, al carrer Josep Anselm Clavé. En primer terme, quatre files de butaques de fusta; al fons, un espai amb un piano i un retrat de José Antonio Primo de Rivera. Fotografia: autor desconegut, 1950, AMGr.

¹⁰⁷ AMGr, Fons CP SMGC: Document de súplica al Banco de España, 21/02/1944.

¹⁰⁸ AMGr, Fons CP SMGC: Carta de la Entidad Mutual Caja de Pensiones de los Profesores Músicos de Granollers y su Comarca, 31/03/1944.

7. Balanç provisional de l'impacte del Sindicat

Tot i que la fama de les orquestres granollerines era prou reconeguda, el treball de l'SMGC és de difícil quantificació. La informació conservada permet veure tant l'activitat de l'entitat com el volum econòmic que generaren en el seu moment els diversos conjunts existents a Granollers i comarca. I sembla evident que hi hagué un increment general de l'activitat del sector, sobretot a partir de la proclamació de la República. Si més no, això es desprèn dels contractes segellats a l'SMGC pels seus socis (taula 1).

36

També es pot afirmar que l'SMGC va aconseguir canvis en les relacions laborals, tant pel que fa als drets dels músics com pel respecte a la professió (amb l'excepció de la primera etapa del sindicat, en què les discussions més aviat van perjudicar-ne la imatge). L'entitat va portar a terme un treball minuciós, controlant totes i cada una de les actuacions musicals i, tot i que en les actes es recullen els conflictes existents —gairebé sempre resolts a favor de les demandes del sindicat—, el volum d'actuacions que seguiren les normes era molt superior i cada vegada amb més incidència: amb uns preus cada cop més elevats i amb contractes garantits, millorant l'estabilitat de la professió. Per tant, es pot dir que, en línies bàsiques, la part reivindicativa del sindicat va reeixir, malgrat les dificultats inicials.

Amb força anys de retard, també va assolir l'objectiu d'establir un sistema de pensions que ajudés els músics que o bé es jubilaven o bé patien una malaltia. La continuïtat de la Caixa de Pensions pròpia per als músics és la prova que, tot i que de forma modesta, es culminà la voluntat inicial del Sindicat de donar protecció als seus socis en moments de dificultat.

Malauradament, no hi ha continuïtat en la informació econòmica. Les actes de les juntes no recullen els comptes sinó el fet de la seva aprovació, i per tant només disposem de dades recollides al Butlletí. Així mateix, el període d'inactivitat (1926-1930) fa que no es pugui visualitzar un creixement continu. La comptabilitat estava separada entre caixa social —els comptes de l'entitat en si—, i caixa de pensions —els recursos reservats per a aquesta finalitat— i s'observa com l'activitat de la caixa social no varia gaire durant els anys de funcionament del Sindicat, i com el capital de la caixa de pensions que es va acumulant fa un salt qualitatiu a partir del 1932. És rellevant assenyalar que les 40.500 pessetes consignades a finals del 1934 com a estalvi per a pensions, són les que, deus anys més tard, el Banco de España retornaria com a capital per a iniciar l'activitat de la caixa de pensions. Hi ha també informació detallada sobre el conjunt de despeses i ingressos. Aquí cal tenir present que, multes i festivals a banda, el gruix d'ingressos es correspon amb l'1% del valor de les contractes efectuades, que s'incrementaren durant els anys de la República.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

Quant a l'activitat de la Junta de l'SMGC, fou intensa els primers anys, però es paralitzà totalment a partir de les polèmiques internes. Un cop represa l'activitat, ja durant la República, es tornà a incrementar de forma considerable. En total, entre 1922 i 1944, en les diverses juntes de l'SMGC hi participaren 46 persones, dedicant-hi moltes hores del seu temps lliure. Això sí, amb dues característiques en comú: tots ells eren músics i tots ells eren homes. No hi ha cap dona música entre els socis de l'SMGC.

L'activitat de l'SMGC també es veu reflectida en el nombre de socis. S'evidencia com es van produint baixes els primers anys, sobretot pel soroll amb les polèmiques internes, i més endavant, costa recuperar els socis del principi (taula 1). A més, si comparem el nombre de socis amb el del Sindicat Musical de Girona —que passà de 492 (1920) a 1.042 (1934)—¹⁰⁹ veiem com el sindicat de les terres gironines, amb un marc d'actuació més extens, va aconseguir més que doblar el nombre de socis que tenia al principi dels anys vint, quan es va crear, mentre que el de Granollers es manté en les mateixes xifres. Podem dir, clarament, que tots els embolics generats produïren un estancament molt important.

Taula 1. Nombre de socis i contractes del Sindicat Musical de Granollers i sa Comarca

	1923	1925	1926	1932	1933	1934	1935
Granollers	68		71	90	90	85	85
Caldes de Montbui	26		22	14	26	25	25
Sant Celoni	25		27	1	1	19	19
Mollet	19		15	8	12	17	17
Calella	14						
Canet de Mar	12		1				
Sant Feliu de Codines	5		5	12	11	14	14
Cardedeu	5		6	5	5	5	5
Montmeló	3						
Martorelles	2		1	1	1		
Vilanova de la Roca	1						
Parets	1				5	7	7
Lliçà d'Amunt	1			1			
Montcada	1		1	1	1	1	1
La Garriga	1			3	5	2	2
Sant Andreu			1				
Vic			1				
Montornès				1	1	1	1
Roda de Vic				1			
Barcelona						1	1
Figaró						3	3
Vallgorguina						1	1
Total socis SMGC	184	136	151	138	158	181	181
Nombre de contractes*	787			820	965	1.030	

* S'hi inclouen tots els contractes, siguin individuals, de conjunt, temporals... Normalment, un contracte pot incloure les actuacions a realitzar durant tot el dia: matí, tarda i nit.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades publicades en el Butlletí de l'SMGC.

¹⁰⁹ L. BRUGUÉS (1998).

Si fem el desglossament de socis per població, es veu que van lligats a la creació d'orquestrades a cada municipi. També veiem com els primers anys, les poblacions del Maresme estaven lligades al sindicat vallesà, fins a la creació del sindicat de Mataró, com també succeiria amb Vic. En els dos períodes diferenciats, també s'aprecia com a Granollers mateix hi hagué un increment rellevant de músics sindicats durant la República.

Potser un dels grans problemes del sindicat fou que hi eren representades diverses funcions de l'ofici de músic, alguna en posicions contradictòries quant als seus objectius. Hi havia intèrprets, compositors, arranjadors, professors, però també representants —gestors de les orquestrades, a voltes el mateix «propietari». I també feien funcions administratives —cobrador— i tècniques, relacionades amb les actuacions musicals: «Els sindicats musicals s'han format per a la protecció i la dignificació del professor músic sense distincions. Que mai els socis que tinguin la sort de guanyar-se la vida en altres aspectes siguin un destorb per a les justes exigències dels altres companys que no tenen més recurs que llur instrument i llur intel·ligència.»¹¹⁰ Un altre inconvenient fou que es reduí la interrelació entre músics, ja que es prioritzaven els del territori. En Joan Coll se'n queixava al Butlletí: «Si bé musicalment representa un retràs la falta de contacte amb els bons professors de jazz, en l'ordre social hem donat un pas de gegant en l'apoi mutu, cosa impossible anys enrere.»¹¹¹

Sociològicament, la música dels anys vint del segle passat fou un element generador de canvis en la societat granollerina. El procés de transformació de l'economia —amb la modernització agrària i la industrialització— havien canviat la fisonomia del Vallès sencer, però també els hàbits i costums ciutadans a l'hora d'entendre les relacions socials. La música s'anava adaptant als canvis: d'acompanyar festes religioses i del camp, a festes ciutadanes a les places i activitats d'entitats en les quals la música comportava gaudi per als seus associats; de ciutadans passius que escoltaven cobles i orquestrades, a la voluntat d'aprendre música en escoles i fins i tot practicar-la, amb l'expansió de corals i orfeons. Tota una revolució, de la qual la mateixa música no va quedar aliena: evolucionaren els instruments, millorant claus, materials, cordes..., i fins i tot en desaparegueren, com pianoles i manubris. També variaren les formacions musicals, amb cobles i orquestrades de diverses dimensions, ampliant l'oferta: concerts, ballades de sardanes, cercaviles, misses, balls de tota mena, fins i tot «baralles» i competicions entre orquestrades! També es produïren «fitxatges» de músics, i els representants feien ofertes comercials i màrqueting per donar a conèixer la seva orquestra. Lògicament, les entitats procuraven disposar de l'orquestra més coneguda del moment, perquè els socis no se n'anessin a la competència. En aquest sentit, l'anecdota musical granollerina és ben ric!

¹¹⁰ Butlletí de l'SMSG núm. 14, febrer de 1934.

¹¹¹ Butlletí de l'SMGC núm. 14, febrer de 1934.

L'Orquestra Cobla La Principal en un sant de barri, formada pels músics Víctor, Enric i Lluís Pey, Miquel i Ramon Vila, Pere Camp, Joan Mas, Eduard Arroyo i Jaume Ribó. Fotografia: Fons Albert Canet i Botey, 1932-1935, AMGr.

Amb el temps, sorgeixen noves formes de relació entre músics i públic. Acostumats a música clàssica, òpera, sarsuela, sardanes, música religiosa i militar, entra en escena el jazz i la música ballable! Un món de músiques novinyudes que requeriran temps per ser acceptades plenament per la societat. (I amb elles, també l'anglès entraria a formar part del paisatge sonor, com a llengua de moltes cançons.) El jazz monopolitzà les discussions musicals, amb visions contraposades dins del mateix Sindicat. Així, mentre que Joan Coll n'explica que «té un relleu molt més atractiu i absorbeix l'atenció de l'espectador, que no pot dissimular la satisfacció que li produeix aquest canvi musical i amb el somriure a flor de llavi declara la seva conformitat a favor de la música de jazz»,¹¹² per la seva banda, Alfons Marsol diu que «hi ha qui creu que tots aquests modernismes del jazz porten originalitat i avenç musical. Jo penso que tot és producte de l'ambient en què vivim; materialitzat i substituït, que només rendeix culte al vici, a la depravació i en nostre país, per desgràcia, a tot el que és exòtic».¹¹³ Joan Vernet opina que «la música de jazz, aquí, a Granollers, ha entrat amb no gaire entusiasme dels nostres músics granollerins, i amb quatre o cinc anys d'executar aquesta nova modalitat musical, [...] no ha convençut del tot a molts dels nostres músics».¹¹⁴ Discussions des del Butlletí del Sindicat, mentre el Jazz Club impulsava amb força la nova música.

¹¹² Joan Coll, «La música de jazz i les nostres característiques», Butlletí de l'SMGC núm. 14, febrer de 1934.

¹¹³ Alfons Marsol, «Petit assaig crític musical», Butlletí de l'SMGC núm. 16, març de 1936.

¹¹⁴ Joan Vernet, «Parlem de música», Butlletí de l'SMGC núm. 16, març de 1936.

Orquestrina New Broadway Jazz, tocant a Sants Metges, dirigida per Aureli Font al piano, i integrada pels músics Font, Gómez, Mora, Sanz, Sender, Sendra, Riera i Ruera. Fotografia: Albert Canet i Botey, 1934-1935, AMGr.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43

Però on realment s'esdevé una transformació és en les formes de producció i reproducció musicals, inicialment en forma de fonògrafs, cinema sonor i la ràdio. Canvis en la difusió musical, que posaren en alerta la professió musical. El setembre de 1929 se celebra a Barcelona el Congrés de la Federació Musical Espanyola per la proliferació de la música mecànica, i un any més tard, l'octubre de 1930, el Sindicat Musical de Catalunya procura que els poders públics adoptin mesures per alleujar tant com sigui possible la crítica situació del professorat musical, conseqüència de la invasió de música mecànica.¹¹⁵ El 1932, l'SMGC proposa una persona —Antoni Sans i Vallcorba— perquè exerceixi el càrrec d'inspector de la música mecànica en la demarcació del Sindicat de Granollers, seguint les indicacions d'una circular de la Federació,¹¹⁶ i l'any 1935, la Federació també acordarà prohibir a totes les societats del país la utilització d'aparells d'altaveu durant l'actuació de conjunts musicals.¹¹⁷

També hi havia preocupació per la manca de públic. Ja el 1927, l'Associació de Música feia una crida a evitar que Granollers es convertís en una de les viles adormides, perquè «el poble no ha sapigut comprendre la vàlua dels concerts fent que les festes donades siguin poc concorregudes»,¹¹⁸ i Josep Maria Ruera criticava que els músics no participessin més: «El músic

¹¹⁵ L. BRUGUÉS (1998), p. 143.

¹¹⁶ AMGr, Fons CP SMGC: Llibre d'actes de l'SMGC. Acta núm. 157, de 15 de febrer de 1932

¹¹⁷ L. BRUGUÉS (1998), p. 225.

¹¹⁸ *Diari de Granollers*, 09/02/1927.

granollerí és aimant de la cultura, o si no fixem-nos que en tot acte cultural que es celebra a Granollers els músics no s'hi troben a faltar, però en tractar-se de música [...] no sabem quin ocult sentiment o quina mena de pedanteria pot allunyar-los de l'art que hauria d'ésser el més estimat i defensat per ells. [...] Si els músics no es fan soldats d'aquesta cultura, la dita de "Granollers, terra de músics" podria desaparèixer o adulterar-se.»¹¹⁹

Per revertir tot això, calia reforçar el Sindicat. Des del primer dia, el Butlletí anava ple d'articles cridant a sindicar-se. Ja el 1924, Clar-i-net, pseudònim de Francesc Janer i Boix, cridava a la sindicació: «Els sindicats d'artistes lírics, dramàtics, coreogràfics, varietés i demés que formen l'engranatge de la gran màquina denominada d'espectacles públics, [...] si ens federéssim per la bona intel·ligència en la defensa de les nostres reivindicacions, formant una gran Federació de Sindicats d'Artistes d'Espectacles Públics, [...] crec jo que aniríem conquerint nostres drets d'homes conscients i conseqüents».¹²⁰ L'anys més tard, el 1934, Joan Coll seguia insistint: «Si la meua ploma fos prou apta, em voldria estendre en un cant a favor de la sindicació, que si no és perfecta, cosa impossible entre els humans, al menys ha millorat en gran manera la nostra situació econòmica, moral i artística.»¹²¹

8. Conclusió

Hem recorregut la història del Sindicat Musical de Granollers i sa Comarca, des de la seva fundació l'any 1922 fins que es transforma en la Caja de Pensiones de los Profesores Músicos de Granollers y su comarca, sota els organismes sindicals del règim franquista. Nascut amb l'objectiu de defensar els drets dels músics i guanyar respecte per a la professió, però sobretot, per garantir el futur dels músics quan es quedessin sense cap prestació, al final ho va aconseguir, a empentes i rodolons, malgrat tots els entrebancs. Així com la música fou una activitat que permeté donar a conèixer el nom de Granollers arreu del país, el Sindicat fou una baula més per a dignificar l'ofici.

Queden encara dubtes i punts foscos per explicar. Fins a quin punt els personalismes van entorpir o enfortir l'evolució del sindicat; les relacions contractuals de les orquestres amb les entitats i societats granollerines, i amb la resta de sindicats; les històries de músics i orquestres; el maltractament cultural del franquisme... Però sobretot cal recuperar i mantenir viu el que realment importava a tots els promotors del Sindicat: la seva música.

¹¹⁹ Josep Maria Ruera, «De cultura musical», *La Gralla*, 29/07/1934.

¹²⁰ Clar-i-net, «Agermanem-nos!», Butlletí de l'SMGC núm. 4, gener del 1924.

¹²¹ Joan Coll, «La música de jazz i les nostres característiques», Butlletí de l'SMGC núm. 14, febrer de 1934.

A aquest treball li manca banda sonora! Milers d'hores de música, de la qual no queda cap registre ni gravació. Sí que queden partitures i cròniques del moment, però no el so. Hem procurat explicar tot el que calia per poder fer música, el fet quotidià de l'ofici de músic, la voluntat de poder viure d'un ofici que apassionava els que el practicaven, malgrat les condicions. I, per tant, l'esforç per millorar-les. Però ens manca la música! Segurament, la música és el motor més potent per fer funcionar la memòria de cadascú. I la memòria d'una ciutat també s'escriu amb les músiques que hi han sonat, amb els compositors i intèrprets que hi han passat, i amb el públic que n'ha gaudit. Granollers no seria el mateix sense tota aquesta música!.

Referències

BRUGUÉS I AGUSTÍ, LLUÍS (1998): *La música a la ciutat de Girona (1888-1985)*, tesi doctoral, Universitat de Girona.

CASTELLANOS, JORDI (1987): «El Noucentisme: ideologia i estètica», dins *El Noucentisme. Cicle de conferències fet a la Institució Cultural del CIC de Terrassa. Curs 1984/1985*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

CASTELLÓ, TERESA; GASCH, MERCÈ; SAMPERE, JOSEFINA (2001): *La biblioteca de Granollers*, Col·lecció Coneguem Granollers 11, Granollers, Ajuntament de Granollers.

CHAVARRIA, XAVIER (2013): *Música, Noucentisme, Barcelona. Centenari de l'Associació Música da Camera (1913-1936)*, Col·lecció Llibrets de Sala 13, Barcelona, Museu d'Història de Barcelona.

COSTAL I FORNELLS, ANNA (2014): *Les sardanes de Pep Ventura i la música popular a Catalunya entre la restauració dels Jocs Florals i la Primera República (1859-1874)*, tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.

FERRER I CASAÑA, ESTEVE (1995): *L'Orquestra Selecció*, Col·lecció Coneguem Granollers 8, Granollers, Ajuntament de Granollers.

GARRIGA I ANDREU, JOAN (2003): *Granollers, caciquisme i fractura democràtica (1848-1939)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

PIERA I LÓPEZ, ANNA MARIA (2000): *Josep Maria Ruera i Pinart*, Barcelona, DINS-IC Publicacions Musicals.

PLANAS, JORDI (2004): «La depuració de funcionaris municipals de Granollers (1939)», *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2003*, p. 147-158.

PLANAS, JORDI; GARRIGA, JOAN; BUIXADERA, IMMA (1993): *Història contemporània del Vallès Oriental*, Sant Cugat del Vallès, Ed. Rourich.

PUTX, DONAT (2018): «Amador Garrell i la introducció del jazz a Granollers», *Ponències. Revista del Centre d'Estudis de Granollers*, 22, p. 39-64.

SIBLIN, ERIC (2011): *Las suites para violonchelo*, Madrid, Turner Música.

TINTÓ I ESPELT, LLUÍS, i FARNÉS I SARAROLS, JOSEP MARIA (1981): *Crònica de la Unió Liberal*, Granollers, Ajuntament de Granollers.

43

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 7-43